

NEMES JÁNOS

DONI
MEMENTO

történelmi regény

Egy magyar felségjellel ellátott repülőgép tör ki a felhők mögül. Az ibolyakék égbolt olyan, mint egy kézzel tapintható határvonal a mélység és a végtelen között. A kétmotoros gép lassan ereszkedésbe kezd, hogy a pilóta szabad szemmel is meggyőződjön repülési helyzetükről. A főhadnagy egy kisebb ívvel kifordul a napirányból, hogy jobban szemügyre vegye a műszerfalra tett térképet. Helyzetük megnyugtató, lassan eléri végcéljukat. Alig két órája, hogy elhagyták az ilovszkojei repteret ahol a magyar légierő táborozik. Sokan nem vették jó néven, hogy önálló manővert hajt végre, az ezer kilométerre lévő célállomás megtétele nem veszélytelen vállalkozás. Közvetlen felettese, és egyben legközelebbi barátja, Zetényi Csukás Kálmán repülő őrnagy sem tudta eltéríteni szándékától a pilótát. A vezérkari tiszt végül a kötelező szolgálati szigorral próbálta visszatartani a főhadnagyot.

– Nem teheted, kérlek, ez felettébb elhibázott terv. Indokolatlan veszélybe sodrod magad...

– Mennem kell Kálmán... Ugyan kérlek, ne akadékoskodj!

– Megtiltom! – Nem engedélyezem!

Ekkor a beosztott főhadnagy átölelte barátját, majd mosolyogva vált el tőle.

– Te, nekem? Ugyan kérlek, te nem tiltatsz meg nekem semmit...

Bodnár József hangármester sem vette jó néven távozását. Ingatta a fejét, nem akarta

átadni a felkészített gépet. Féltette ő is, hiszen már kétszer rálóttek... Előbb tévedésből a németek sorozták meg, mert szovjet Ratának hitték, pont egy hete meg nyolc találattal tért vissza utolsó bevetéséről.

Talán nem sértette meg Kálmánt... Tudja jól, hogy barátja csupán félti őt és aggódik is érte. A katonai iroda jelölte ki őt közvetlen felettesének, hogy valaki vigyázzon rá, és megóvja őt az esetleges veszélyektől. Kálmán majd megbékél, és elfogadja döntését. A háromnapos szabadság gondolata átbizsergeti minden idegszálát, számára most ez a legfontosabb küldetés. Három nap távol a tébolyult tömegetől...

Végre találkozhat a feleségével...

A távolban végre ezüstös fényével feltűnik a Dnyeper vonala. A pilóta megdönti a botkormányt, a repülőgép szépen engedelmeskedik akarátának. Kecses ívű madárként siklik a gép, a motorok szépen, egyenletesen duruzsolnak.

Mindene a repülés... Erre készült már gyerekkora óta. Mindig is vonzotta a végtelen magasság, a légtér meghódítása. Gyerekkortól fogva megülhetett volna az öröklött arisztokrata bölcsőben, de ő nem erre született. Mindig is érdekelték a műszaki – technikai újítások, számára ez jelentette az izgalmas életet és kihívást. Alig másfél éve volt a kézfogójuk... A budai Szilágyi Dezső téri református templomban házasodtak össze gróf Edelsheim Gyulai Ilonával. Akkor nem min-

dennapi számba ment, felrázta a közvéleményt szokatlan nászútjuk melyen, saját repülőgépén járták be a fél világot. A szeretett asszony, az a bűbajos teremtmény nem ismerte mellette a félelmet. Sikongott, örömeiben fel-felnevetett egy-egy élesebb fordulónál, gyors manővernél. Csodálatos, kalandokkal teli két hét volt, amit sosem fog elfelejteni. Észak-Afrika egzotikus tájairól a Közel-Kelet varázsába repültek, majd Capri, Tripoli után a mesés Kairó és nyüzsgő Tel-Aviv következett.

Erről a feledhetetlen nászútról akkor tértek haza, amikor Hitler lerohanta a Belga és a Holland tartományokat. A modern háború eljövetele, az új világégés ekkor már ott kopogtatott Európa küszöbén.

Meghitt, szerelmen alapuló frigyre léptek ők, hamarosan megszületett a kisfiuk, akit a családi hagyományoknak megfelelően apja után az István nevet kapta.

Aztán a törékeny napok elmúltak, beköszöntöttek a vészterhes idők. Mint önkéntes, 1942 májusában vadászpilótaként bevonult a szolnoki repülőkhöz, és mint tartalékos főhadnagy került a 2. magyar hadsereggel a keleti frontra harcolni. Előjoga és származásához mérten kaphatott volna magasabb katonai rendfokozatot, vagy beosztást, de inkább hisz a visszafogott mértékletesség és a példamutatás erejében. Eddig huszonnégy sikeres bevetésén van túl, de a kabinetiroda információja szerint hamarosan hazarendelik...

A pilóta megkönnyebbül, lassan Ukrajna fővárosa fölé ért. Gépével rásimul a széles folyam hátára, a várost kettészelő víziút, mint egy tovagurított selyemmadzag mutatja neki az utat.

Az egykori főváros, az ipari-és mezőgazdasági központ ma elporladva hever odalent. Kiegett városrészek felett repül el, kihaltnak tűnik minden. Fentről az elébe táruló látvány lehangoló, torz képe ez a háborúnak. Odalent szenved minden. Elcsendesült a város, csupa kormos és üszkös falak amerre csak ellát, moha ül a romokon.

A Barbarossa-terv egyik legnagyobb katlan-csatája zajlott le itt. Amikor Hitler hadigépezete 1941 őszén megindult, a szovjet Délnyugati Front az egyhónapos bekerítő csata során négy tábori hadsereggel vette fel a küzdelmet, ami 43 hadosztályból állt. A sorsdöntő ütközetben több mint 600 ezer szovjet hadifogoly került a németek kezére, csak kisebb csoportok szivároghattak át a záró gyűrűn. Nem volt könyörület... A bekerített várost tűz alá vette a Wehrmacht, ádáz küzdelem folyt minden egyes utcáért. Miután heves és kíméletlen harc során kifüstölték a védőcsapatokat, Hitler úgy gondolta, hogy Kijev után magához ragadhatja a kezdeményezést, hogy végleg leszámoljon a vörös pestissel.

Hitler aztán hamarosan Moszkva irányába fordította győzedelmes hadseregét. A nagy nyári offenzíva sikeres csatái a győzelem ízét hordozta magában. A becsület és a katonai